

AMSTERDAMSE
CANTORIJ

The American Dream

De Amsterdamse Cantorij

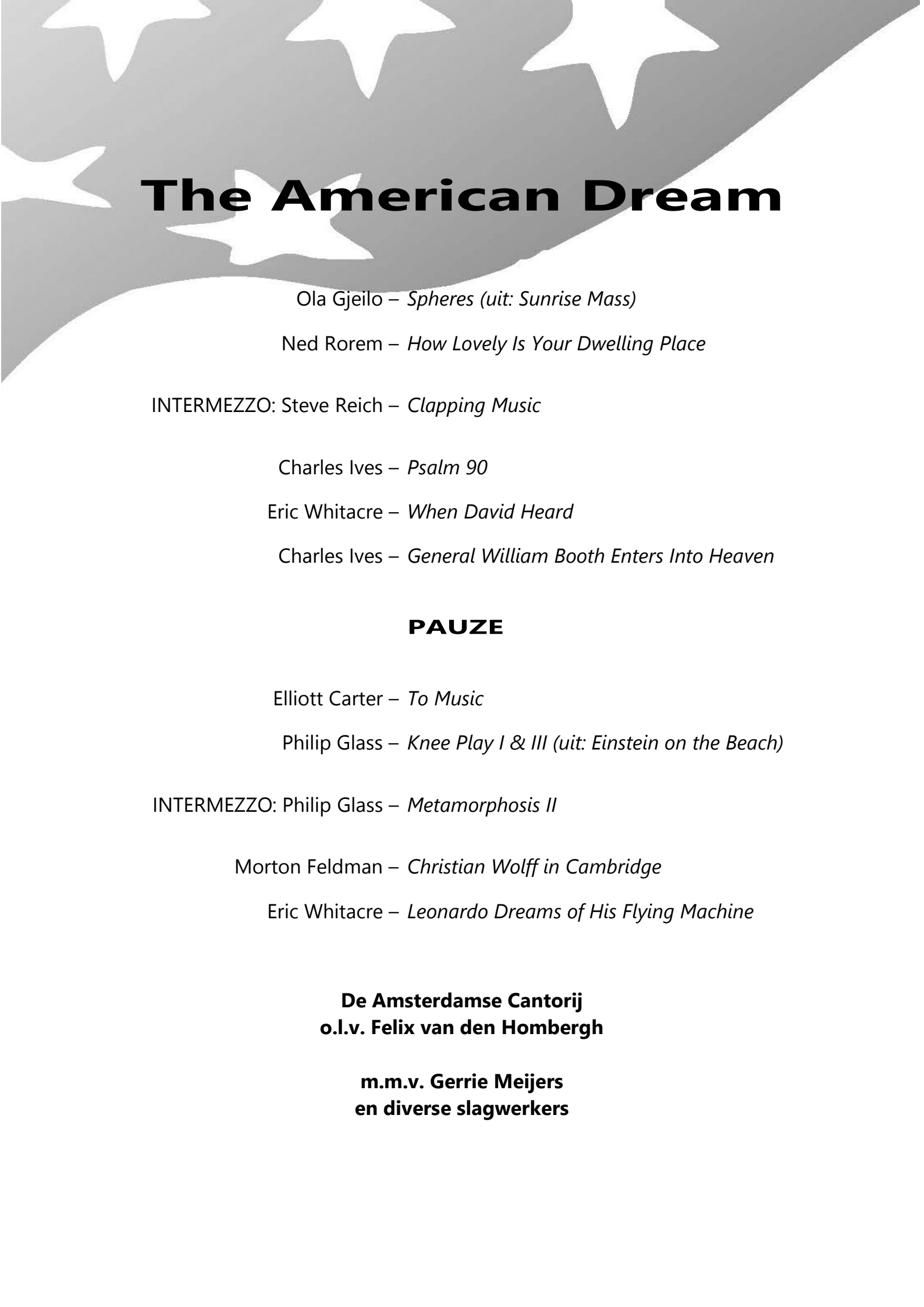
o.l.v. Felix van den Hombergh

Vrijdag 26 sep. 2014, 20.15 uur
Dorpskerk Abcoude

Zondag 28 sep. 2014, 15.00 uur
Dominicuskerk A'dam

AMSTERDAMSE
CANTORIJ

The American Dream

Ola Gjeilo – *Spheres (uit: Sunrise Mass)*

Ned Rorem – *How Lovely Is Your Dwelling Place*

INTERMEZZO: Steve Reich – *Clapping Music*

Charles Ives – *Psalm 90*

Eric Whitacre – *When David Heard*

Charles Ives – *General William Booth Enters Into Heaven*

PAUZE

Elliott Carter – *To Music*

Philip Glass – *Knee Play I & III (uit: Einstein on the Beach)*

INTERMEZZO: Philip Glass – *Metamorphosis II*

Morton Feldman – *Christian Wolff in Cambridge*

Eric Whitacre – *Leonardo Dreams of His Flying Machine*

**De Amsterdamse Cantorij
o.l.v. Felix van den Hombergh**

**m.m.v. Gerrie Meijers
en diverse slagwerkers**

TOELICHTING EN TEKSTEN

In het concert *The American Dream* klinken koorwerken uit de Verenigde Staten, met en zonder begeleiding. De stukken zijn geschreven in de 19de, 20ste én 21ste eeuw. De leidraad bij de keuze van het repertoire was de typisch Amerikaanse 'droom'.

Tot het begin van de 20ste eeuw was de Amerikaanse serieuze muziek erg schatplichtig aan de Duitse romantiek. Charles Ives was de eerste componist die een eigen Amerikaanse muziek voorstond. Hij ging experimenteren met bijvoorbeeld Amerikaanse volksliederen om daarmee een Amerikaanse stijl te creëren. Bij gebrek aan bijval bleef dit een droom. Zijn stuk *General William Booth Enters Into Heaven* is overigens ook een beschrijving van een droom. We zingen ook zijn *Psalm 90*.

Ola Gjeilo, waarmee dit concert aanvangt, is van oorsprong een Noor, die zijn droom liet uitkomen door te emigreren naar de VS. Zijn stuk *Spheres* is een prachtig begin van ons programma en past door zijn etherische uitstraling heel goed in het thema. Ook het volgende lied, *Rorems Lord, How Lovely Is Your Dwelling Place*, sluit met de verwijzingen naar de voorhoven van de Heer tekstueel aan op het droomthema.

Whitacres *When David Heard (that Absalom was dead)* vertolkt een heel ander soort droom: de nachtmerrie dat je eigen kind komt te overlijden. Whitacre is ook de componist van de uitsmijter van ons programma, *Leonardo Dreams of His Flying Machine*, die gaat over Leonardo da Vinci's droom om ooit te kunnen vliegen. De tekst van Carters *To Music* sluit aan op het vliegthema van *Leonardo*, maar heeft door de slaap ook connecties met dromen.

De stukken van Philip Glass uit *Einstein on the Beach* vertegenwoordigen een soort *dream state*, waarin Einstein nadenkt en filosofeert over getallen. En, ten slotte, Christian Wolff in Cambridge van Morton Feldman gaat over de intuïtieve relatie tussen twee componisten. Niet expliciet een droom, maar wel iets ongrijpbaars.

Felix van den Hombergh

Ola Gjeilo

Ola Gjeilo (1978) is een Noorse componist, die zijn *roots* heeft in de jazz. Hij emigreerde in 2001 naar de Verenigde Staten om te studeren aan de Juilliard School of Music en bleef vervolgens in Amerika wonen. In die zin is hij de muzikale verpersoonlijking van een *American Dream*. Gjeilo's werk omvat veel religieuze muziek voor koor, met vaak een etherische sfeer. Daarnaast schreef hij enkele werken voor piano en voor blaasorkest. Ook is hij nog actief als jazzpianist.

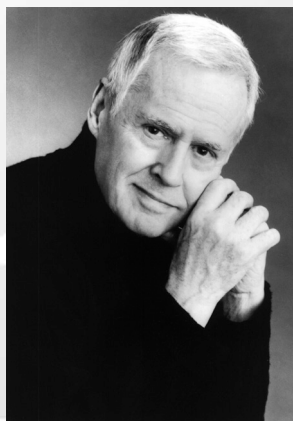
The Spheres (deel 1 uit: Sunrise Mass)

De *Sunrise Mass* is oorspronkelijk een stuk voor koor en strijkers. Gjeilo maakte van het eerste deel een versie voor a-capellakoor. De opzet van het werk is eenvoudig maar effectief: eerst glijden akkoorden dromerig langs en door elkaar, wat doet denken aan de *ambient music* van Brian Eno. Gjeilo gebruikte hiervoor zeer lange noten en splitste het koor in twee. Na een korte spanningsopbouw zingt uiteindelijk het hele koor – niet dóór, maar ná elkaar – de akkoorden. Het stuk eindigt in een krachtig slotakkoord.

Tekst (het eerste deel uit de tekst van een mis):

Kyrie eleison	<i>Heer, ontferm U</i>
Christe eleison	<i>Christus, ontferm U</i>
Kyrie eleison	<i>Heer, ontferm U</i>

Ned Rorem

Ned Rorem (1923) komt uit Chicago, maar heeft voor zijn studie langere tijd in Europa gewoond. Daar had hij contact met onder anderen Poulenc, Honnegger en Cocteau. Terug in Amerika (1957) kreeg hij les van de componisten Virgil Thompson en Aaron Copland. Rorem schreef een haast oneindig aantal liederen, wat hem de titel *Best Composer of Art Songs* opleverde. Daarnaast schreef hij opera's en enkele orkestwerken én uiteraard meerdere composities voor koor.

How Lovely Is Your Dwelling Place

Van de vele religieuze werken die Rorem voor koor schreef, is dit een vrij laat stuk. De compositie heeft een pastoraal karakter, onder meer door de drielige maatsoorten. Tussen een aantal krasse modulaties door schildert het werk op een rustige wijze de heerlijkheid van de voorhoven van de Heer. Heel soms doet het stuk aan filmmuziek denken.

Tekst psalm 84, versie Ned Rorem:

How lovely is your dwelling place,
O Lord Almighty.
My soul yearns, even faints, for the
courts of the Lord,
my heart and my flesh cry out for
the living God.

*Hoe liefelijk zijn uw woningen,
o Here der heerscharen!
Mijn ziel verlangt, ja smacht naar de
voorhoven des Heren;
mijn hart en mijn vlees roepen om de
levende God.*

Even the sparrow has found a home,
and the swallow a nest for herself,
where she may have her young
near your altar,
O my King and my God.

*Zelfs vindt de mus een huis,
en de zwaluw een nest voor zich,
waar zij haar jongen neerlegt:
uw altaren,
mijn Koning en mijn God.*

Blessed are those who dwell in your
house – they are ever praising you.
Blessed are those whose strength is
in you, and have set their hearts on
the pilgrimage.

*Welzalig zij die in uw huis wonen,
zij loven U gestadig.
Welzalig de mensen wier sterkte
in U is, in wier hart de gebaande
wegen zijn.*

As they pass through the Valley of
Baca, they make it a place of
springs;
they go from strength to strength,
till each appears before God in Zion.

*Als zij trekken door een dal van
balsemstruiken, maken zij het tot een
oord van bronnen;
Zij gaan voort van kracht tot kracht
en verschijnen voor God in Sion.*

Hear my prayer, O Lord Almighty;
listen to me, O God of Jacob.
Look on our shield, O God – look
with favor on your anointed one.

*Here, God der heerscharen, hoor mijn
gebed, neem het ter ore, o God van Jakob!
O God, ons schild, zie en aanschouw het
aangezicht van uw gezalfde.*

Better one day in your courts than a
thousand elsewhere;
the Lord is a sun and shield;
the Lord bestows favor and honor.
No good thing does he withhold
from those whose walk is blameless.

*Want één dag in uw voorhoven is beter
dan duizend elders;
want de Here God is een zon en schild,
de Here geeft genade en ere;
het goede onthoudt Hij niet aan hen
die onberispelijk wandelen.*

Blessed is the man who trusts in you,
O Lord Almighty.

*Welzalig de mens die op U vertrouwt,
Here der heerscharen.*

Steve Reich

Steve Reich (1936) is een van de bekendste vertegenwoordigers van de *minimal music*-stroming, hoewel hij zelf deze muziek liever *repetitive music* noemt. Deze componeerwijze heeft zijn oorsprong in etnische muziek uit Afrika en Zuidoost- Azië. In 1971 richtte hij Steve Reich and Musicians op, om zijn eigen muziek overal ter wereld uit te voeren. Bij voorkeur is hij zelf bij alle uitvoeringen van zijn werk aanwezig. (Wie weet zit hij vandaag ook in de zaal?)

Clapping Music

Dit stuk, uitgevoerd door enkel handen, laat de essentie horen van Reichs muziek: een eenvoudige kern, die door kleine mutaties tot iets nieuws evolueert. Eén speler klapt constant hetzelfde ritme, terwijl de ander steeds één achtste opschuift. Uiteindelijk komt het weer bij elkaar. Dit stuk kan ook met meer dan twee klappers worden uitgevoerd.

Geen tekst

Charles Ives

Charles E. Ives (1874-1954) is zowel de meest revolutionaire als de meest tragische componist van dit programma. In zijn jeugd werd hij door zijn vader, die bandleider en kerkorganist was, geïnspireerd om te experimenteren met muziek. Zo moest hij parallelle toonladders zingen in kleine secondes of een koraal-melodie harmoniseren in een andere toonsoort. Later had hij les van Horatio Parker.

Ives ontwikkelde een muziekstijl waarin verschillende toonsoorten, ritmes en/of maatsoorten worden gecombineerd (soms zijn er drie dirigenten nodig om een Ives-compositie in goede banen te leiden!). Maar de kern van zijn muziek vormt toch de Amerikaanse muziek van het volk (hymnes, *camp meeting*-melodieën en *marching band*).

Ives was werkzaam als verzekeringsagent en componeerde in zijn vrije tijd. Hij kreeg echter zo weinig erkenning dat hij na 1927 geen noot meer schreef. Pas aan het eind van zijn leven (na de Tweede Wereldoorlog) begonnen zijn stukken eindelijk de waardering te krijgen die ze verdienden. Zijn muzikale erfenis omvat vele liederen en psalmen, vier symfonieën en andere orkestwerken.

Psalm 90

Ives was een teleurgesteld man aan het eind van zijn leven. Het minst ontevreden was hij nog over zijn *Psalm 90*. Het is geschreven voor koor, orgel, klokken en gong. In het orgelvoorspel gaf Ives bij elke maat een beschrijving van de beoogde uitdrukking van de akkoorden, zoals: de Eeuwigheid, de Schepping of Gods toorn. Zo had hij bij elk psalmvers zijn eigen voorstelling en de behandeling van de tekst wisselt dan ook sterk. Zo begint het eerste vers eenstemmig, om aan het einde te ontaarden in de (voor zijn tijd) meest vreselijke dissonanten. De aanwijzing daarbij luidt: 'Als een evolutie, rustig, ongezien en onverwacht, maar fundamenteel sterk.'

Vervolgens wordt de psalmtekst haast klassiek gereciteerd, volgen eenstemmige passages en experimenten met clusters en ritmisch spel. In de laatste fase van het stuk (vanaf vers 13) vallen de klokken in en ontstaat een haast visionair beeld van Gods voorhoven.

Tekst psalm 90:

Lord, thou hast been our dwelling place from one generation to another. Before the mountains were brought forth, or ever thou hadst formed the earth and the world, even from everlasting to everlasting, thou art God.

Thou turnest man to destruction; and sayest, 'Return, ye children of men.'

For a thousand years in thy sight are but as yesterday when it is past, and as a watch in the night.

Thou carriest them away as with a flood; they are as a sleep; in the morning they are like grass which groweth up.

In the morning it flourisheth and groweth up; in the evening it is cut down, and withereth.

For we are consumed by thine anger, and by thy wrath are we troubled. Thou hast set our iniquities before thee, our secret sins in the light of thy countenance.

For all our days are passed away in thy wrath: we spend our years as a tale that is told.

The days of our years are threescore years and ten; and if by reason of strength they be fourscore years, yet is their strength labor and sorrow; for it is soon cut off, and we fly away.

Who knoweth the pow'r of thine anger? even according to thy fear, so is thy wrath.

Here, Gij zijt ons een toevlucht geweest van geslacht tot geslacht; eer de bergen geboren waren, en Gij aarde en wereld hadt voortgebracht, ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God.

Gij doet de sterveling wederkeren tot stof, en zegt: 'Keert weder, gij mensenkinderen.'

Want duizend jaren zijn in uw ogen als de dag van gisteren, wanneer hij voorbijgegaan is, en als een nachtwake. Gij spoelt hen weg; zij zijn als een slaap in de morgen, als het gras dat opschiet;

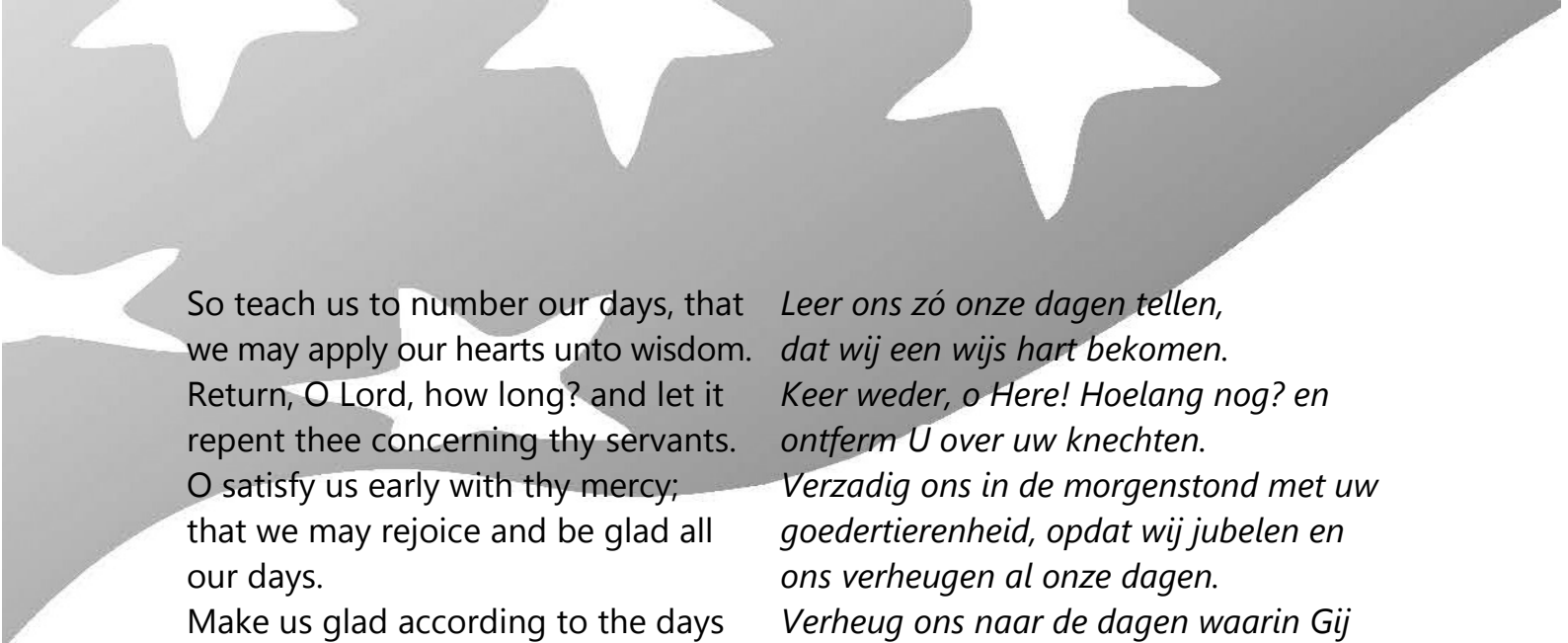
in de morgenstond bloeit het en het schiet op, des avonds verwelkt het en het verdort.

Want wij vergaan door uw toorn, door uw grimmigheid worden wij verdelgd; Gij stelt onze ongerechtigheden vóór U, onze heimelijke zonden in het licht van uw aanschijn.

Want al onze dagen gaan voorbij door uw verbolgenheid, wij voleindigen onze jaren als een gedachte.

De dagen onzer jaren, daarin zijn zeventig jaren, en, indien wij sterk zijn, tachtig jaren; wat daarin onze trots was, is moeite en leed, want het gaat snel voorbij, en wij vliegen heen.

Wie kent de sterkte van uw toorn, en uw verbolgenheid, naardat Gij te vrezen zijt?

So teach us to number our days, that
we may apply our hearts unto wisdom.
Return, O Lord, how long? and let it
repent thee concerning thy servants.
O satisfy us early with thy mercy;
that we may rejoice and be glad all
our days.

Make us glad according to the days
wherein thou hast afflicted us, and
the years wherein we have seen evil.
Let thy work appear unto thy
servants, and thy glory unto their
children.

And let the beauty of the Lord our
God be upon us: and establish thou
the work of our hands upon us;
yea, the work of our hands establish
thou it. Amen.

*Leer ons zó onze dagen tellen,
dat wij een wijs hart bekomen.*

*Keer weder, o Here! Hoelang nog? en
ontferm U over uw knechten.*

*Verzadig ons in de morgenstond met uw
goedertierenheid, opdat wij jubelen en
ons verheugen al onze dagen.*

*Verheug ons naar de dagen waarin Gij
ons hebt verdrukt, naar de jaren waarin
wij onheil hebben gezien.*

*Laat uw werk aan uw knechten openbaar
worden, en uw heerlijkheid over hun
kinderen;*

*de liefelijkheid van de Here, onze God, zij
over ons, en bevestig Gij het werk onzer
handen over ons,*

*ja, het werk onzer handen,
bevestig dat.*

Eric Whitacre

Eric Whitacre (1970) is een zeer geliefd componist in Amerika en daarbuiten. Hij schreef vele werken voor koor, orkest en harmonieorkest en bouwde daarmee een grote naam op. Daarnaast is hij ook bekend geworden door het Virtual Choir, een project waarbij zangers van over de hele wereld via internet simultaan onder zijn leiding zingen (tip!). Zijn stijl is welluidend en duidelijk herkenbaar.

When David Heard

In het koorwerk van Whitacre nemen zijn religieuze composities een prominente plaats in. Welluidendheid wordt gecombineerd met een indringende tekstbehandeling. In *When David Heard* is dat zeer duidelijk. Absalom kwam om toen hij ten strijde trok tegen zijn vader David. Dit verhaal wordt verteld vanuit het perspectief van David. Met gemak weet Whitacre met uiterst spaarzame tekst ruim tien minuten te boeien en Davids verdriet hartverscheurend tot uitdrukking te brengen. Daarbij bedient hij zich van zorgvuldig opgebouwde clusters, repeterende klaagzangen en een rustig gedeclameerd begin- en eindgedeelte.

Tekst naar Samuel II:

When David heard that Absalom
was slain
he went up into his chamber over
the gate and wept and thus he said:
My son, my son, O Absalom my son,
would God I had died for thee!

*Toen David hoorde dat Absalom was
gedood,
trok hij zich terug in het vertrek
boven de poort en jammerde:
'Mijn zoon, o Absalom, mijn zoon!
Was ik maar dood in jouw plaats!'*

Charles Ives

General William Booth Enters Into Heaven

General William Booth Enters Into Heaven was eerst een sololied; later schreef Ives een variant voor bariton, koor en orkest. Wij voeren een hybride versie uit, met koor en piano, die overigens wel door Ives werd gefaciliteerd: al in de oorspronkelijke liedversie schreef hij namelijk simultaan zingen en roepen voor. Het gedicht van de *singing poet* Vachel Lindsay schetst de binnenkomst van Leger des Heils- oprichter, generaal William Booth. Als hij bij de hemelpoort aankomt, is hij niet alleen: legers leprozen, verslaafden en andere randfiguren reizen met hem mee om uiteindelijk de zegen van Jezus te ontvangen en gekleed in glanzend gewaad de hemel binnen te treden. In dit lied maakte Ives gebruik van een zelfverzonnen refrein op de tekst *Are you washed in the blood of the Lamb*, een frase die vaak in Lindsays gedicht wordt herhaald. Door dit refrein klinkt de compositie heel erg Amerikaans.

Tekst Vachel Lindsay:

Booth led boldly with his big bass
drum – (Are you washed in the blood
of the Lamb?)

Saints smiled gravely and they said:
'He's come.' (Are you washed in the
blood of the Lamb?)

Walking lepers followed, rank on
rank, lurching bravoos from the
ditches dank,
drabs from the alleyways and drug
fiends pale – minds still passion-
ridden, soul-powers frail –,
vermin-eaten saints with mouldy
breath, unwashed legions with the
ways of Death. (Are you washed in
the blood of the Lamb?)

Every slum had sent it half-a-score
the round world over (Booth had
groaned for more).

Every banner that the wide world flies
bloomed with glory and transcendent
dyes.

*Booth ging moedig voorop met zijn grote
trom – (Ben je gewassen in het bloed van
het Lam?)*

*Heiligen glimlachten plechtig en zeiden:
'Hij is gekomen.' (Ben je gewassen in het
bloed van het Lam?)*

*Leprozen volgden, lopend in het gelid,
zwalkende schurken uit zompige
greppels,
hoertjes uit de steegjes en bleke
verslaafden – de geest nog beheerst door
passie en de zielskracht broos –,
door wormen aangevreten heiligen met
schimmelige adem, ongewassen
legioenen met een doodse gang. (Ben je
gewassen in het bloed van het Lam?)*

*Elke krottenwijk had een stuk of tien
inwoners de wereld in gestuurd (maar
Booth wilde er meer).*

*Alle vaandels die er op de wereld zijn
straalden van luister en schitterende
kleuren.*

Big-voiced lasses made their banjos bang. Tranced, fanatical they shrieked and sang:

'Are you washed in the blood of the Lamb?'

Hallelujah! Hallelujah, Lord!

It was queer to see: bull-necked convicts with that land make free.

Loons with trumpets blowed a blare,

On, on upward thro' the golden air!

(Are you washed in the blood of the Lamb?)

Jesus came from out the court-house door, stretched his hands above the passing poor.

Booth saw not, but led his queer ones there round and round the mighty court-house square.

Yet in an instant all that blear review marched on spotless, clad in raiment new.

The lame were straightened,
Hallelujah!

Withered limbs uncurled and blind eyes opened on a new, sweet world.

Are you washed in the blood of the Lamb?

Meisjes met luide stem lieten hun banjo's knallen. Als in trance, fanatiek, krijsten en zongen ze:

'Ben je gewassen in het bloed van het Lam?

Halleluja! Halleluja, Heer!'

Het was een bizarre aanblik: criminelen met stierennekken die het land afstropen.

Dwazen lieten hun trompetten schallen.

Voorwaarts, omhoog door de gouden lucht! (Ben je gewassen in het bloed van het Lam?)

Jezus trad uit de deur van het gerechts-gebouw, hief zijn handen over de voorbijtrekkende armoedzaaiers.

Booth zag het niet, maar voerde zijn zonderlinge stoet rond over het plein voor de machtige rechtbank.

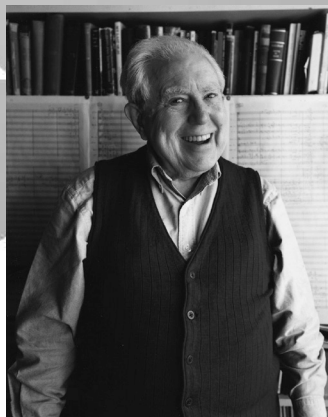
Toen, plotseling, gebeurde het: de troosteloze stoet marcheerde voort, gekleed in smetteloze nieuwe gewaden. De lammen waren weer recht van lijf en leden, halleluja!

Verschrompelde ledematen genezen en blinde ogen gingen open en zagen een nieuwe wereld.

Ben je gewassen in het bloed van het Lam?

Vertaling: Felix van den Hombergh/Pauline de Die

Elliott Carter

Elliott Carter (1908-2012) had in Amerika les bij Walter Piston en studeerde daarna, net als Rorem, in Frankrijk. In loop der jaren hanteerde hij meerdere componeerstijlen. Zijn muzikale taal werd steeds complexer en radicaler. De term *metric modulation* (zeer vaak veranderende tempi en maatsoorten) is mede door zijn werk ontstaan. Carter bleef tot op hoge leeftijd muziek schrijven en doceerde daarnaast lange tijd natuurwetenschap en klassieke talen aan een *college*.

To Music

To Music is een van de vroege werken van Carter, waarin tonaliteit nog een belangrijke rol speelt. Wel eindigt het stuk in een andere toonsoort dan de toonsoort waarin het begint. Het is een lyrische verklanking van het gedicht van de zestiende-eeuwer Robert Herrick. Overigens, ook veel andere componisten zetten deze tekst op muziek, maar dan in de vorm van een lied, niet een koorstuk. In Cartes compositie zitten sterke stemmingswisselingen, bijvoorbeeld waar de tekst gaat over een verzengend vuur. Heftige forte-passages met imitaties en snelle noten worden afgewisseld door passages met zachte, ronkende akkoorden.

Tekst Robert Herrick:

Charm me asleep, and melt me so
with thy delicious numbers,
that, being ravish'd, hence I go
away in easy slumbers.
Ease my sick head,
and make my bed,
thou power that canst sever
from me this ill,
and quickly still,
though thou not kill
my fever.

*Betover me, breng me in slaap, en doe mij
zo smelten met je heerlijke maten,
zodat ik, in vervoering, van hier ga
in behaaglijke sluimeringen.
Verlicht mijn zieke hoofd
en bereid mij een bed,
jij kracht, die dit lijden
van mij kan wegnemen
en snel kan verzachten,
hoewel niet
mijn koorts.*

Thou sweetly canst convert the same
from a consuming fire
into a gentle licking flame,
and make it thus expire.
Then make me weep
my pains asleep;
and give me such repose
that I, poor I,
may think thereby
I live and die
'mongst roses.

Fall on me like the silent dew,
or like those maiden showers
which, by the peep of day, do strew
a baptime o'er the flowers.
Melt, melt my pains
with thy soft strains;
that, having ease me given,
with full delight
I leave this light,
and take my flight
for Heaven.

*Jij kunt die koorts wel zacht doen overgaan
van een verzengend vuur
in een zacht flikkerend vlammetje,
en hem zo laten uitdoven.
Laat mij dan mijn pijn
in slaap wenen;
en geef me zulk een rust
dat ik, arme ik,
daardoor kan denken
dat ik leef en sterf
tussen rozen.*

*Val op mij als de stille dauw
of als die vroege voorjaarsregens
die bij het krieken van de dag de bloemen
besprenkelen met doopwater.
Smelt mijn pijn weg
met je zachte melodieën;
zodat ik, hierdoor verlicht,
in volste gelukzaligheid
het aardse licht verlaat
en mijn vlucht neem
naar de Hemel.*

Vertaling: Felix van den Hombergh/Pauline de Die

Philip Glass

Philip Glass (1937) is de andere bekende vertegenwoordiger van de *minimal music*. Zijn oeuvre bestaat voor een groot gedeelte uit muziektheater. Daarnaast schreef hij ook vele werken voor ensemble en ook schuwde hij projecten met popartiesten niet. Grote bekendheid verwierf Glass met de indringende muziek bij de film *Koyaanisqatsi* van Francis Coppola, waarin de invloed van de mens op de aarde zichtbaar wordt gemaakt.

Knee Play I & III (uit: Einstein on the Beach)

In de opera *Einstein on the Beach* wordt geen verhaal verteld, maar bestaat het libretto uit citaten van Albert Einstein zelf en enkele anderen. De tekst van de *Knee Plays* – de ouverture en entr'actes uit de opera – bestaat uit cijfers en notennamen. De *Knee Plays* zouden kunnen worden opgevat als een droom over getallen en noten, in het ene deel heel rustig, in het andere deel onuitspreekbaar snel.

Geen tekst

Metamorphosis II

Metamorphosis is een deel afkomstig van het album Solo Piano, en oorspronkelijk geschreven als onderdeel van een compositie over Kafka's *Die Verwandlung*, waarin de hoofdpersoon verandert in een insect. Het vandaag gespeelde muziekstuk is echter zeer vriendelijk en volgt een voor Glass gebruikelijk patroon van herhaalde motieven.

Geen tekst

Morton Feldman

Morton Feldman (1926-1987) was de eerste componist die met grafische notatie werkte: zonder de traditionele noten. Dit kwam voort uit een behoefte muziek om te schrijven die zich onttrekt aan vaste patronen en dus tijdloos is en ten dele ook bewegingsloos. Daardoor krijgt de luisteraar meer het gevoel dat hij *in* de muziek zit. Feldman voelde zich sterk verwant met de kunstenaar Mark Rothko, wiens (grote) schilderijen een soortgelijke spanning oproepen.

Christian Wolff in Cambridge

Van de componisten met wie Feldman zich verbonden voelde, was Christian Wolff (1934) de meeste nabije. In de composities van beiden is een bevrozing van de klank hoorbaar, zonder dat de muziek ijzig wordt. De titel *Christian Wolff in Cambridge* verwijst naar de plaats Feldman Wolff tweemaal ontmoette. In het stuk zijn geen maatsoort of toonduur aangegeven en ook de dynamiek blijft – met uitzondering van twee kleine crescendo/decrescendo-bewegingen – vrijwel beperkt tot de aanwijzing *very soft*. De essentie van dit stuk zit in de laatste noot, de centrale c. Voorafgaand daaraan horen we twee keer dezelfde opeenvolging van complexe (vier- tot zevenstemmige) akkoorden voorbijkomen.

Geen tekst

Eric Whitacre

Leonardo Dreams of His Flying Machine

Whitacre heeft veel gedichten gebruikt van zijn vriend Charles Anthony Silvestri, maar in het geval van *Leonardo Dreams of His Flying Machine* was de aanpak anders dan gebruikelijk. Gezamenlijk vatten zij het idee op om Leonardo da Vinci's droom om te vliegen uit te werken in een totaalcompositie van poëzie en muziek. Elk van hen ging aan de slag met een schets van de ander, opdat het uiteindelijk één werk zou worden. Ook gebruikten zij teksten uit de aantekeningen van Da Vinci. Meer dan in andere composities liet Whitacre zich door andere muziekstijlen inspireren, met name 17de-eeuwse Italiaanse madrigalen van Monteverdi en Gesualdo. Het resultaat is een mini-symfonie voor koor en slagwerk, waarin men uiteindelijk Leonardo da Vinci (toch!) ziet opstijgen.

Tekst Charles Anthony Silvestri:

Leonardo dreams of his flying machine.
Tormented by visions of flight and
falling, more wondrous and terrible
each than the last, master Leonardo
imagines an engine to carry a man up
into the sun...

And as he's dreaming the heavens
call him, softly whispering their siren-
song:

'Leonardo. Leonardo, vieni a volare.'

L'uomo colle sue congeginate e grandi
ale, facciendo forza contro alla
resistente aria.

Leonardo dreams of his flying machine.
As the candles burn low
he paces and writes, releasing
purchased pigeons one by one into the
golden Tuscan sunrise...

And as he dreams, again the calling,
the very air itself gives voice:

'Leonardo. Leonardo, vieni a volare.'

Vicina all'elemento del fuoco...

*Leonardo droomt van zijn vliegtuig.
Verscheurd door visioenen over vliegen
en vallen, wonderlijker en
verschrikkelijker dan de vorige, verbeeldt
meester Leonardo zich een machine die in
staat is een man richting de zon te tillen...
In zijn dromen wordt hij vanuit de hemel
geroepen, zachtjes fluisterend klinkt een
sirene-lied:*

'Leonardo. Leonardo, kom ga vliegen.'

*Een man met aangeplakte grote vleugels
zou de luchtweerstand kunnen
overwinnen.*

*Leonardo droomt van zijn vliegtuig.
Als de kaarsen bijna opgebrand zijn,
ijsbeert en schrijft hij nog, aangeschafte
duiven loslatend, een voor een de gouden
Toscaanse zonsopgang tegemoet...
En als hij droomt, klinkt opnieuw de roep,
de lucht zelf is vol van de boodschap:
'Leonardo. Leonardo, kom ga vliegen.'
Dichtbij de vlam van de kaars...*

Scratching quill on crumpled paper,
rete, canna, filo, carta.
Images of wing and frame and fabric
fastened tightly
... sulla suprema sottile aria.

Master Leonardo da Vinci dreams of
his flying machine.
As the midnight watchtower tolls,
over rooftop, street and dome, the
triumph of a human being ascending
in the dreaming of a mortal man.
Leonardo steels himself,
takes one last breath,
and leaps...

*Een krassende pen op verfrommeld papier,
gaas, twijgen, doek, papier.
Beelden van vleugels en buizen en stof
stevig vastgebonden
... in de ijlste luchtlagen.*

*Meester Leonardo da Vinci droomt van
zijn vliegmachine.
Als de middernachtelijke torenklokken
luiden, over dak, straat en koepel, de
overwinning van een mens die opstijgt
in de droom van een sterfelijke man.
Leonardo vermant zichzelf,
neemt een laatste ademteug,
en springt...*

Vertaling: Richard den Bak

UITVOERENDEN

De Amsterdamse Cantorij

De Amsterdamse Cantorij, opgericht in 1959 door de Amsterdamse dirigent en klavecijnist Louis Mol, stond vervolgens onder leiding van Barend Schuurman en Frank Hamелеers. Sinds 2002 is Felix van den Hombergh de dirigent.

Het koor kiest voor een gevarieerd repertoire, waarbij werken uit alle stijlperiodes aan bod komen: oude muziek, maar ook romantische en hedendaagse muziek. De Amsterdamse Cantorij streeft ook naar variatie in de producties: a-capellaconcerten worden afgewisseld met grotere producties met medewerking van professionele instrumentalisten en solisten.

De Amsterdamse Cantorij streeft ernaar ieder seizoen drie programma's uit te brengen. In januari 2015 komt de Cantorij met het programma *Polyfonie uit de Lage Landen*. Meer details vindt u verderop in dit programma.

Sopranen

Marijke Beversluis, Marijke Dams, Pauline de Die, Sarie van 't Hof, Agnes van Koert, Renate Meijer, Marijke Tros, Tineke Verheus

Alten

Simone Aarendonk, Adrienne van den Bogaard, Mila Boswijk, Hilda Houtkoop, Madelon Kerkhoven, Geraldine Raap, Margriet Rienks, Mischa Spel

Tenoren

Ton Bakker, Eric Bleijs, Bram Coops, Stephan Franck, Gert van 't Hof, Edwin Oudemans, Jelle Teertstra

Bassen

Rob Beck, Maarten Boelsma, Marten Hoogenhout, Luc Klaphake, Niek van Noppen, Gerard Smits, Rein Steeman

Comité van aanbeveling van de Amsterdamse Cantorij

Ton Koopman
Lucia Meeuwsen
Hans van den Boom
Bernard Bartelink
Wim Straesser
Sjoerd van den Berg

Felix van den Hombergh – dirigent

Felix van den Hombergh studeerde fagot in Den Haag bij Johan Steinman (eindexamen 1993) en koordirectie in Rotterdam bij Barend Schuurman (eindexamen Uitvoerend Musicus 1995). Behalve van de Amsterdamse Cantorij is Felix van den Hombergh dirigent van het kamerkoor Douce Memoire te Haarlem, het Haarlems projectkoor 023, en Coro Encanto in Amsterdam.

Afgelopen jaren was hij coördinator en docent bij de dirigentenopleiding van Unisono in Purmerend en Alkmaar; hij werkte als project-dirigent bij het vocaal ensemble TIEN en bij het Haarlems Bach Ensemble, het Haags Kamerkoor, het Voorburgs Vocaal Ensemble en het Kathedrale Koor St. Bavo.

Het repertoire van Felix van den Hombergh omvat veel facetten, bijvoorbeeld muziek uit Armenië en Georgië, moderne Nederlandse composities en ook grote werken, zoals de *Hohe Messe* van J.S. Bach en de *Mariavespers* van Monteverdi.

Felix is af en toe actief als fagottist in kamermuziekensembles. Hij schrijft arrangementen voor koor en heeft (opdracht)composities op zijn naam staan, onder meer *Sinfonia Corale* voor koor en slagwerk en *Chant du Monde* voor orkest. In 2009 voerde de Cantorij met groot succes de jubileumcompositie *Then Shall You Truly Dance!* van zijn hand uit, in samenwerking met blazers en slagwerk van het Koninklijk Concertgebouworkest.

Gerrie Meijers

Gerrie Meijers is zowel organist als pianist. Haar docenten orgel waren Johan van Dommele en Hans van Nieuwkoop, haar docenten piano Arthur Hartong en Jacques Hendriks. Op de internationale orgelconcoursen van Toulouse en Nijmegen won ze prijzen en van de Société Academique Arts-Sciences-Lettres ontving zij de zilveren medaille vanwege haar verdiensten voor de Franse muziek. Gerrie concerteert in binnen- en buitenland en is zeer actief als begeleidster, met een uitgesproken voorkeur voor het vocale genre in de breedste zin van het woord. Zij is organist van de Remonstrantse Kerk te Haarlem en pianist/co-repetitor bij een groot aantal koren. Zij vormt duo's met de zangeressen Wieke Ubels, Annette Stallinga en Cecile Roovers en een vierhandig duo met Christine Kamp. Zij werkt ook regelmatig bij Holland Opera, Stichting Vocaal Talent Nederland, Casuquo, Stem van Haarlem, Zangstudio Haarlem en het Orlandus-ensemble.

Gerrie Meijers maakte diverse radio- en cd-opnamen waaronder de *Goldberg-Variationen* van Bach op orgel en de *Symphonie-Passion* van Dupré in de OLV-kathedraal van Antwerpen.

Bijzondere producties waren het muziektheaterprogramma *Liefde op de Schop*, de dansvoorstelling *Pulse* in het Orgelpark, de première van het *Fukushima Requiem* van Zsigmond Szathmáry, het *minimal music*-concert *Landscape in sound* en de muziekvoorstelling *Luther* van Boudewijn Tarenskeen, geschreven voor het festival Musica Sacra 2013 in Maastricht. Laatstgenoemde productie voor bariton, koor (Cappella Amsterdam) en orgel wordt dit najaar hernomen en op diverse plaatsen in Nederland uitgevoerd.

Marianna Soroka – percussionist

Marianna Soroka werd geboren in Poznań, Polen. Zij studeerde tien jaar lang piano en koorzang en – later – percussie aan de Paderewski Academy of Music in Poznan. Onder invloed van een van haar docenten, de marimbaspeler Katarzyna Myćka, besloot Marianna Polen te verlaten en haar talenten in het buitenland verder te ontwikkelen. Na een uitwisseling van zes maanden in Spanje zette zij haar studie voort aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. In de tussentijd werd zij uitgenodigd om deel te nemen aan het Chicago Jazz Festival en op te treden met Orbert Davis' Chicago Jazz Philharmonic. Tegenwoordig woont Marianna in Nederland en studeert zij verder hedendaagse, barok- en Latijns-Amerikaanse percussiemuziek. Zij treedt op met ensembles zoals Slagwerk Den Haag en folkgroep La Mythomanie.

Iris van den Bos – percussionist

Iris van den Bos begon als 7-jarige met percussieles bij Honsels Harmonie uit Honselersdijk. Dit orkest komt uit in de eerste divisie en de topklasse. Op 13-jarige leeftijd werd Iris aangenomen op de School voor Jong Talent van het Koninklijk Conservatorium te Den Haag, waar ze in 2012 haar havodiploma behaalde. Na nog een extra jaar vwo werd zij in 2013 aangenomen in het eerste jaar van de opleiding Klassiek Slagwerk van het Koninklijk Conservatorium te Den Haag, waar zij in 2014 haar bachelor haalde.

Sinds 2013 maakt Iris deel uit van het Jong NBE-West en speelt zij verder in Honsels Harmonie, Blaaskwintet Hi-Five, VHJO, Viotta, Atheuneum Kamer Orkest (AKO), Nieuw Geluid, het symfonieorkest van het Koninklijk Conservatorium en Slagwerk Den Haag. In de zomer van 2014 deed ze mee met de Summer Academy van het Nationaal Jeugd Orkest.

Vanaf augustus 2014 zal Iris het slagwerkensemble van Honsels Harmonie gaan leiden.

Iris volgde masterclasses bij onder anderen Colin Currie, Tatiana Koleva, Frank Epstein, Graham Johns, Pedro Estevan en het Tchiki Duo.

Jennifer Heins – percussionist

Jennifer Heins is op 8-jarige leeftijd begonnen met muziekles (piano). Na enkele jaren nam zij slagwerkles bij Harmonievereniging Rotterdam aan Zee. Later stapte Jennifer over naar de School voor Jong Talent van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag, waar zij haar havodiploma behaalde. In haar examenjaar ontving zij een aanmoedigingsprijs van de oudercommissie van de school.

Jennifer studeert momenteel klassiek slagwerk aan het Koninklijk Conservatorium. Via het Erasmus-uitwisselingsprogramma bracht zij een half jaar door aan de Hochschule für Musik in München bij prof. Raymond Curfs. Jennifer volgde ook vele masterclasses. Opvallende namen hierbij zijn Steve Reich en Herman van Veen.

De afgelopen jaren speelde Jennifer in onder meer: Nationaal Jeugd Orkest, Noord Nederlands Orkest, Bayerische Staatsoper, Niederbayerische Philharmonie, Slagwerk Den Haag, Nederlands Blazers Ensemble, Atheneum Kamer Orkest, Nieuw Orkest, Opera Studio Nederland en Asko | Schönberg.

Naast haar studie is Jennifer slagwerkinstructeur bij Rotterdam aan Zee, waar zij de leiding heeft over de slagwerkgroep en leerlingen individueel les geeft.

MET DANK AAN

Wij willen graag Boutique des Fleurs, Abcoude bedanken.

DONATEUR WORDEN?

Dit concert is mede tot stand gekomen dankzij de financiële steun van onze donateurs. Vindt u de Amsterdamse Cantorij een waardevol koor dat niet mag verdwijnen, steun ons dan ook! De basisdonatie is € 40, maar hogere bedragen zijn uiteraard welkom. Als dank bieden wij u een aantal voordelen:

- Regelmatig informatie over onze concerten
- Gereserveerde, goede plaatsen bij de concerten
- Toegangskaarten tegen gereduceerd tarief

Aanmelden kan bij een koorlid van de Amsterdamse Cantorij of via onze website www.amsterdamsecantorij.nl

VOLGENDE CONCERTEN

Het volgende project van de Amsterdamse Cantorij, *Polyfonie uit de Lage Landen*, omvat missen, motetten en madrigalen van componisten als De Monte, Victoria, Josquin, De Rore en Verdelot. De concerten vinden plaats in het weekend van 23-25 januari 2015.

Voor dit programma hebben wij nog plaats voor tenoren. Aanmelden kan via de website www.amsterdamsecantorij.nl